

IŞIĞIN KIRILMASI

**Yağmurdan sonra güneş açıldığında
neden gökkuşağı oluşur?**

**Sıcak yaz günlerinde asfaltın üzerinde
su birikintisi varmış gibi görülmesinin
sebebi nedir?**

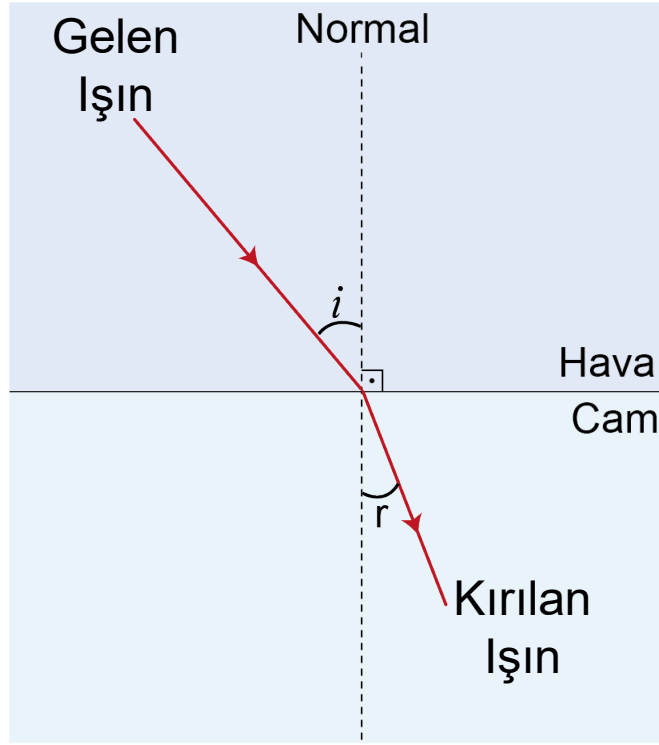
- ✓ Bu soruların cevabı ortam değiştiren ışığın davranışında saklıdır.
- ✓ Çay dolu bir bardağa bir kaşık konulup bakıldığında kaşığın bardağın içerisinde kalan kısmı ile dışında kalan kısmı birbirinden kopmuş gibi ya da kırılmış gibi görülür.

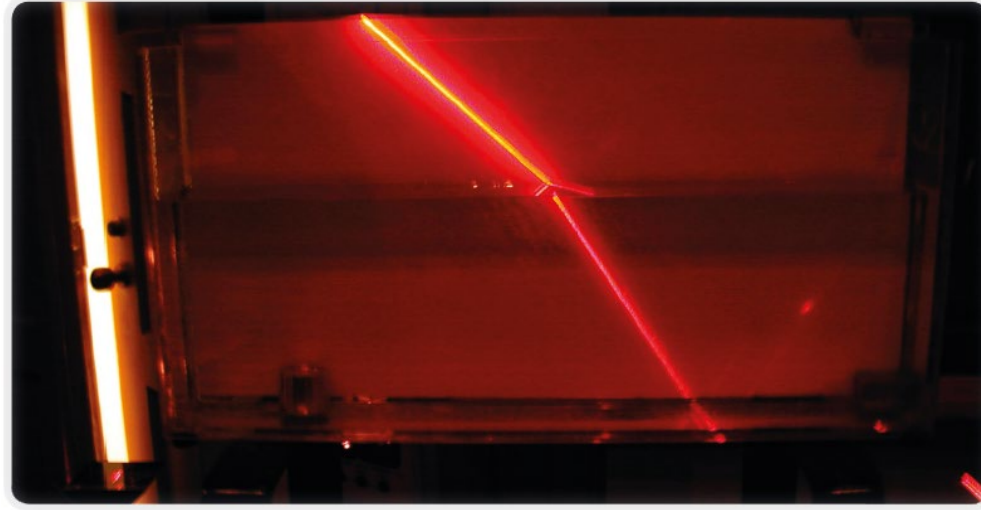
- ✓ Kaşığın çayda kalan kısmından yansıyarak havaya çıkan ışık ilerleme doğrultusundan sapar.
- ✓ Bu nedenle kaşığın çaydaki kısmı havadaki kısmından kopukmuş gibi görülür.

- ✓ Ortam değiştiren ışığın doğrultu değiştirmesine **ışığın kırılması** denir.
- ✓ Bu olay derinlikleri farklı ortamlar arasında geçiş yapan su dalgalarının hızının **ortamın cinsine** bağlı olarak değişmesine ve **kırılmasına** benzetilebilir.
- ✓ Bir saydam ortama giren ışık, ortamın atom ve moleküllerindeki elektronlar ile **etkileşime** girer ve bu nedenle ortamdan geçerken **gecikmeye** uğrar.
- ✓ Bu durum ışığın **ortalama hızını**, buna bağlı olarak da **dalga boyunu** azaltır.

- ✓ Gelen ışın ile yüzey normali arasında kalan açıya (i) **gelme açısı**, kırılan ışın ile yüzey normali arasında kalan açıya (r) **kırılma açısı** denir.
- ✓ Bir dalganın hızının büyüklüğü ilerlediği ortama bağlıdır.

- ✓ Işığın boşluktaki hızının ($c = 3 \times 10^8$ m/s) herhangi bir saydam ortamdaki ortalama hızına (v) oranına o ortamın kırılma indisi (kırıcılık indisi) denir.

- ✓ Kırılma indisi, ışığın ortamdaki ortalama hızı ve boşluktaki hızıyla ilişkili bağıl bir değişkendir.

$$n = \frac{c}{v}$$

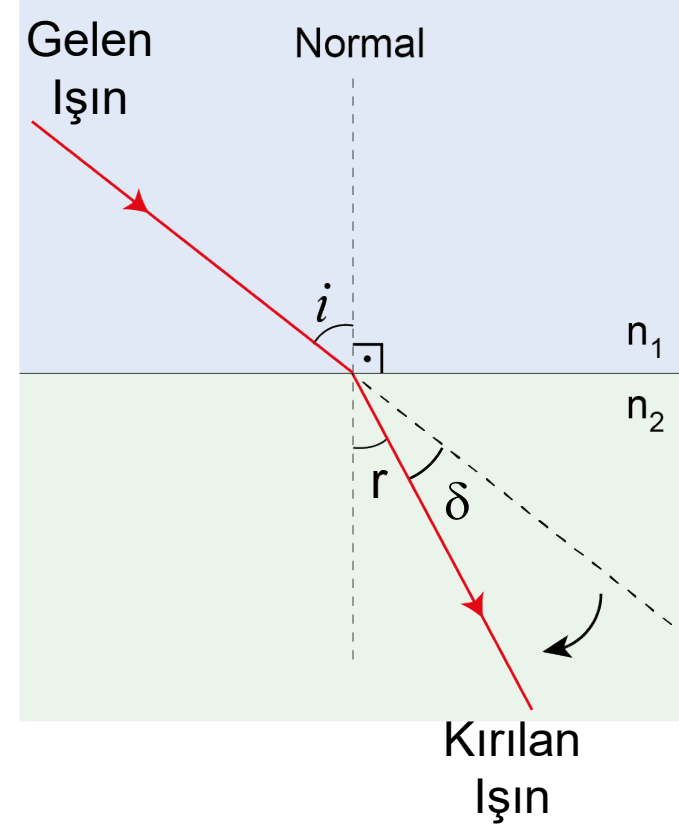
- ✓ Işık, boşlukta ilerlerken hızı **en büyük** değerini alır. Işığın herhangi bir ortamdaki hızı boşluktaki hızından **küçüktür**. Bu nedenle boşluktan farklı herhangi bir saydam ortamın kırılma indisi 1'den büyük olur.

- ✓ Işığın havadaki ilerleme hızı boşluktaki ilerleme hızına yakın olduğundan havanın kırılma indisi yaklaşık $n = 1$ olarak alınabilir.

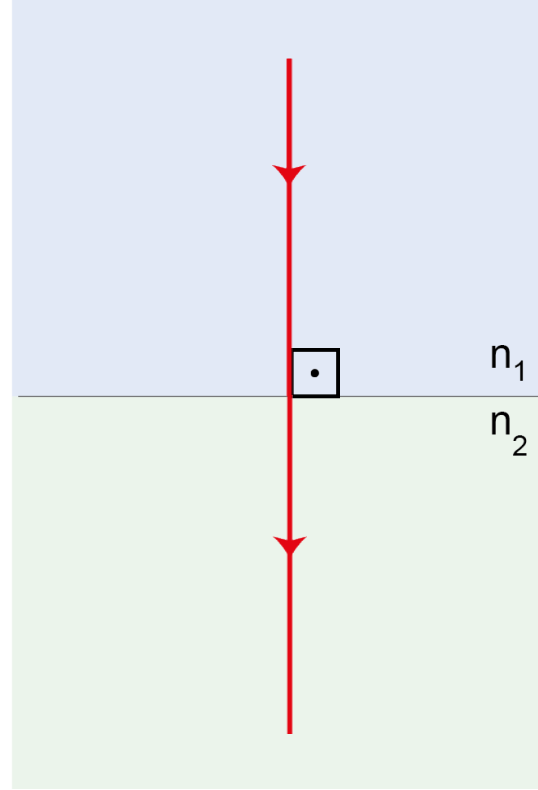
<i>Bazı Saydam Maddelerin Kırılma İndisi</i>	
Madde	Kırılma İndisi
Cam	1,52
Elmas	2,419
Buz	1,309
Etil alkol	1,361
Su	1,333
Hava	1,000293

Az Yoğun Ortamdan Çok Yoğun Ortama Geçen Işıklar

$$n_1 \cdot \sin i = n_2 \cdot \sin r$$

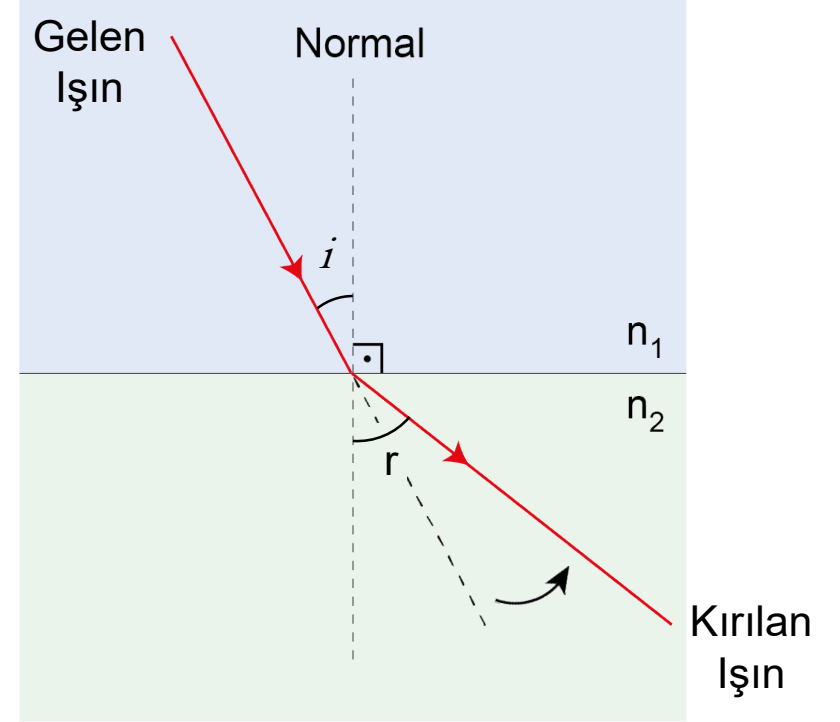

Yüzeye Dik Gelen Işıklar

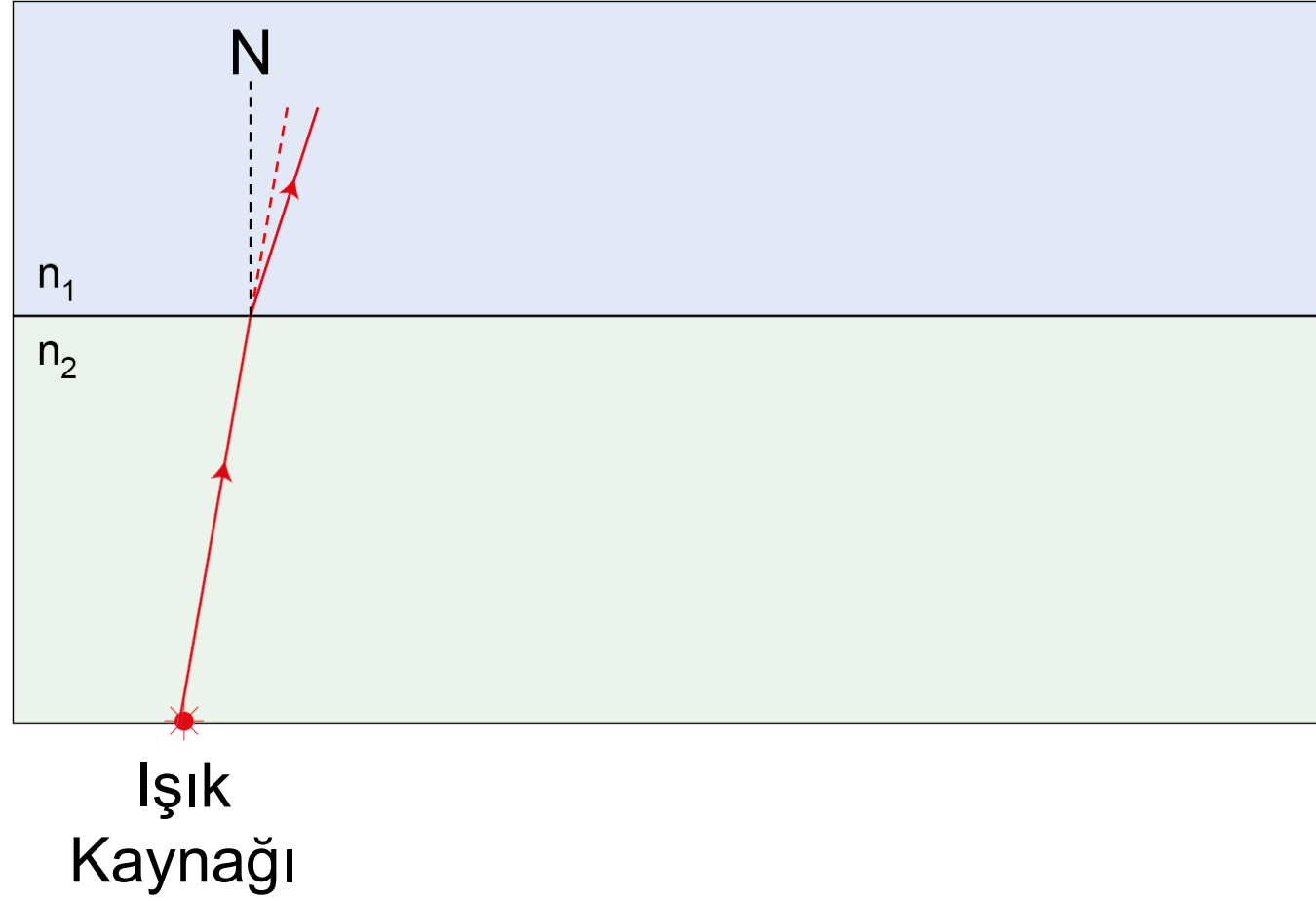
Çok Yoğun Ortamdan Az Yoğun Ortama Geçen Işıklar

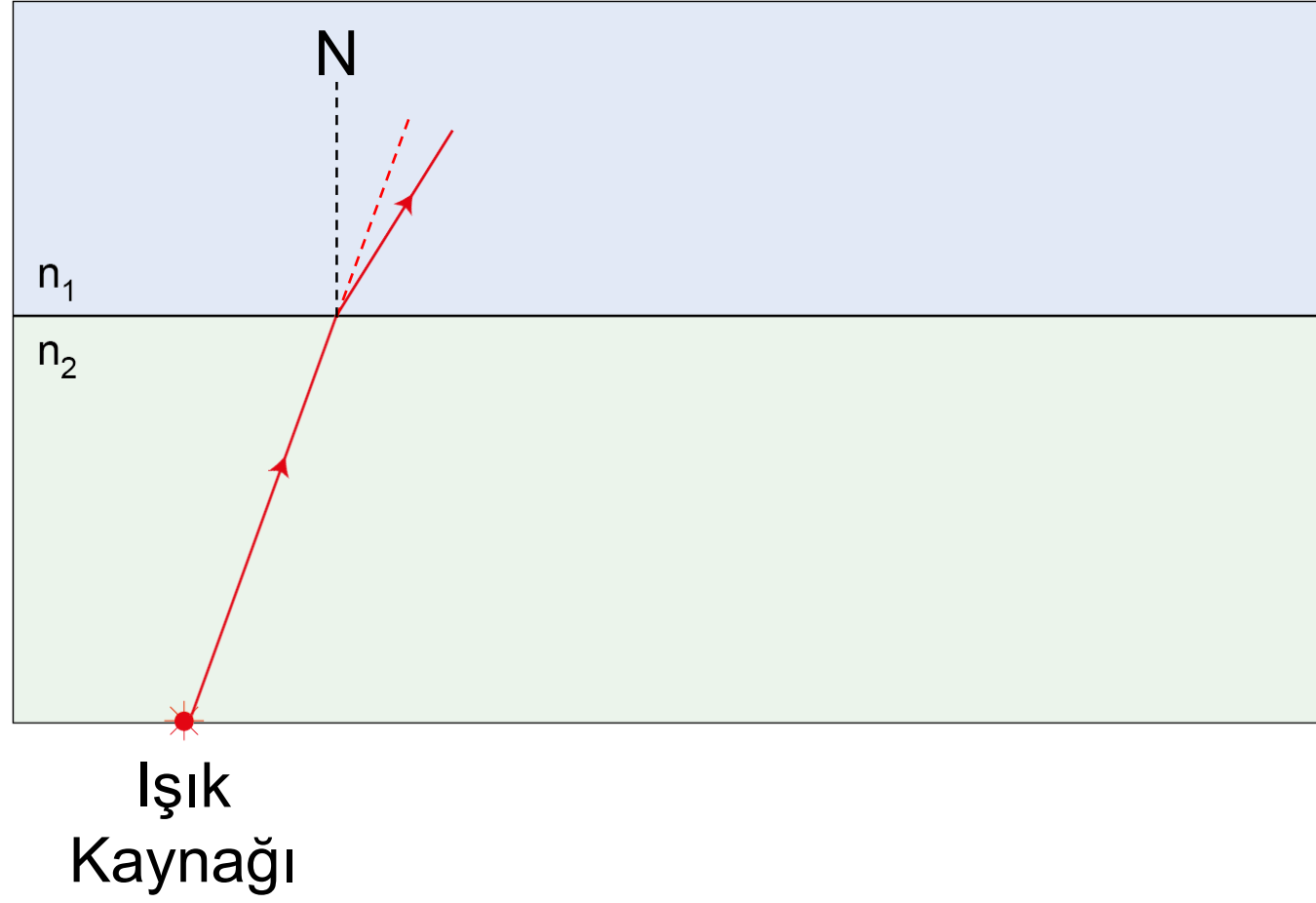
$$n_1 \cdot \sin i = n_2 \cdot \sin r$$

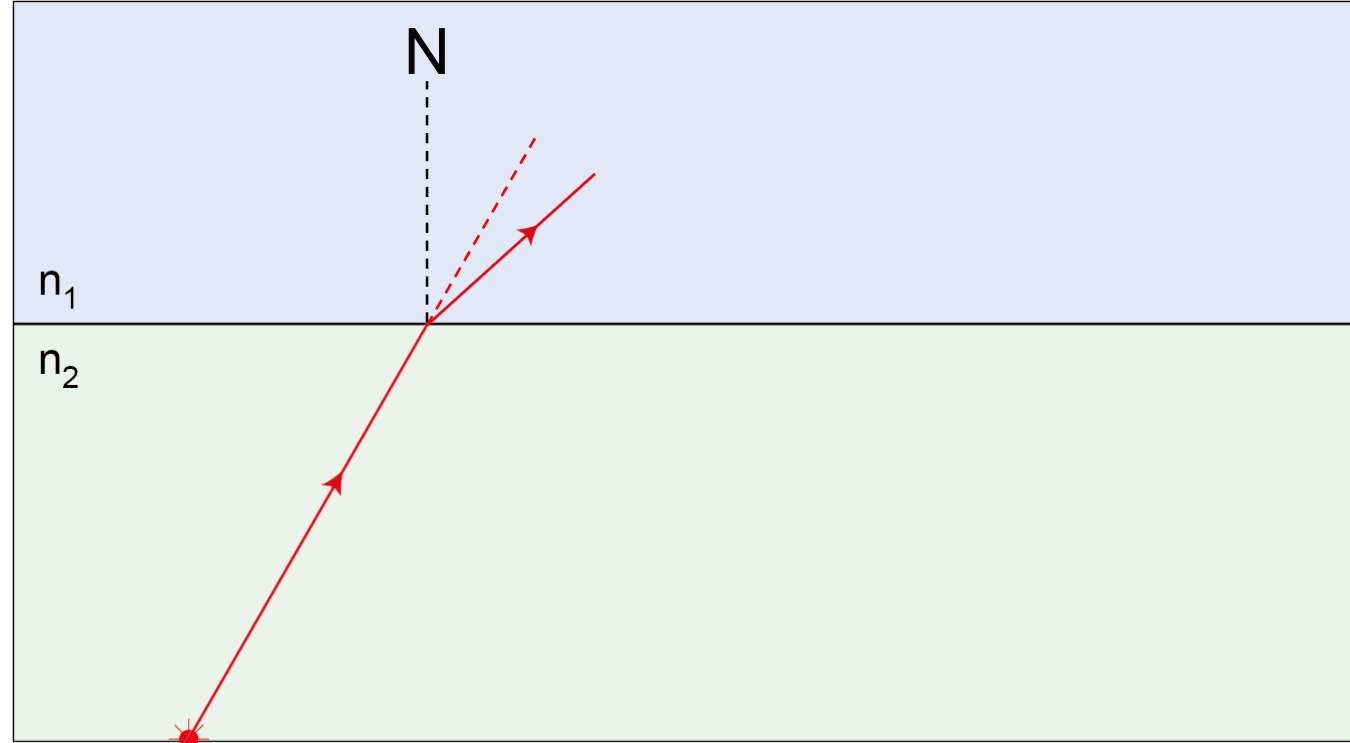

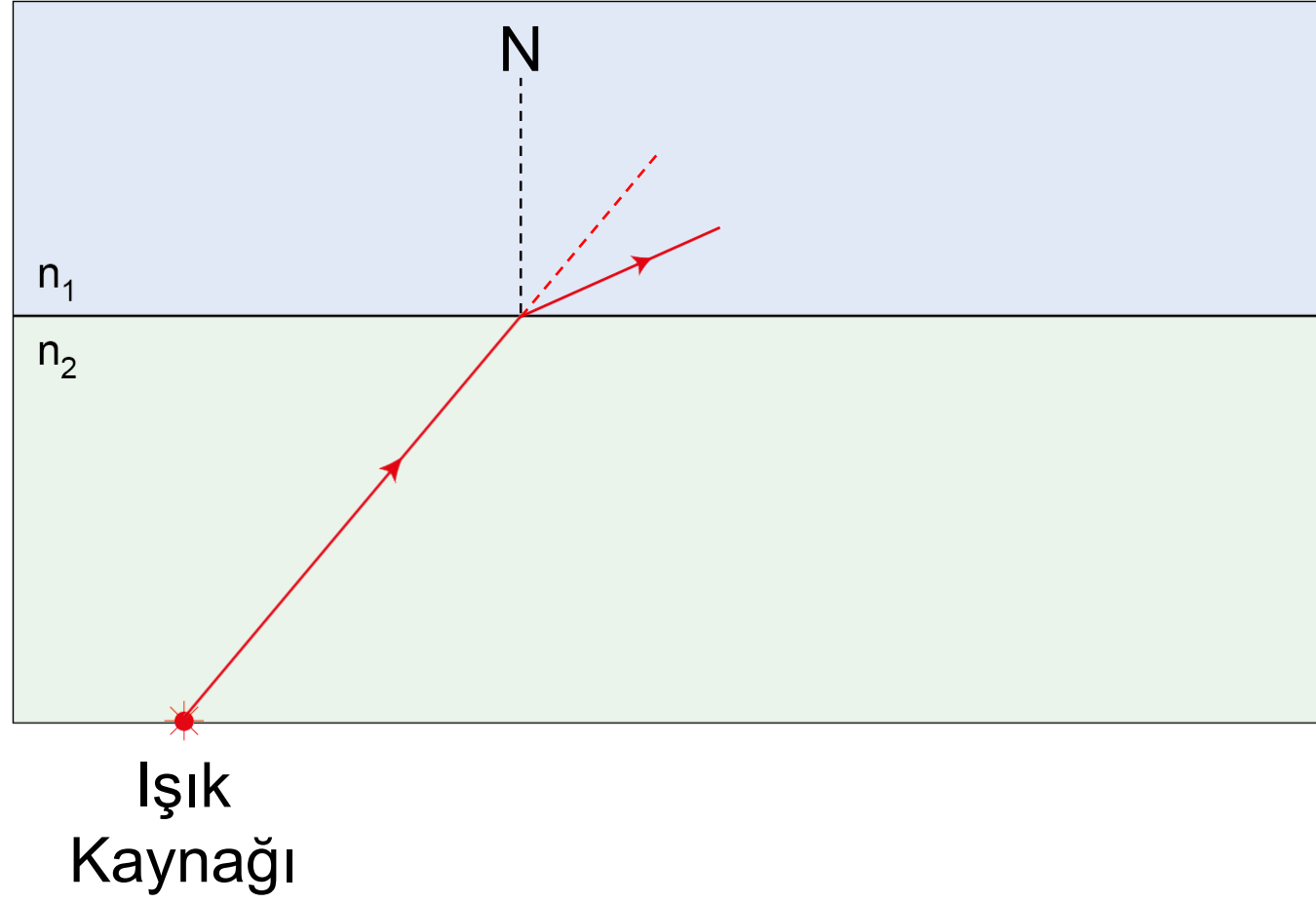
Işık
Kaynağı

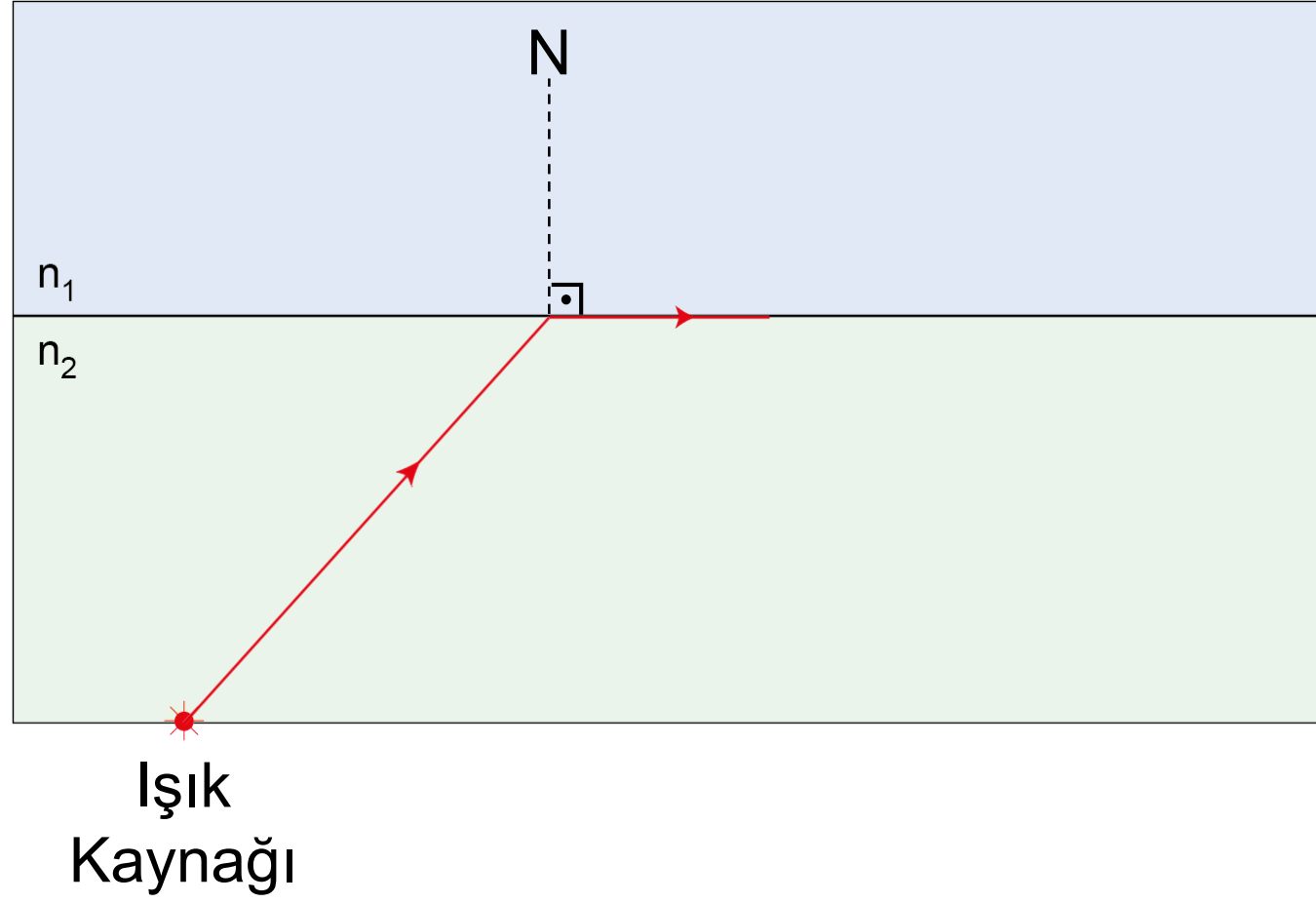

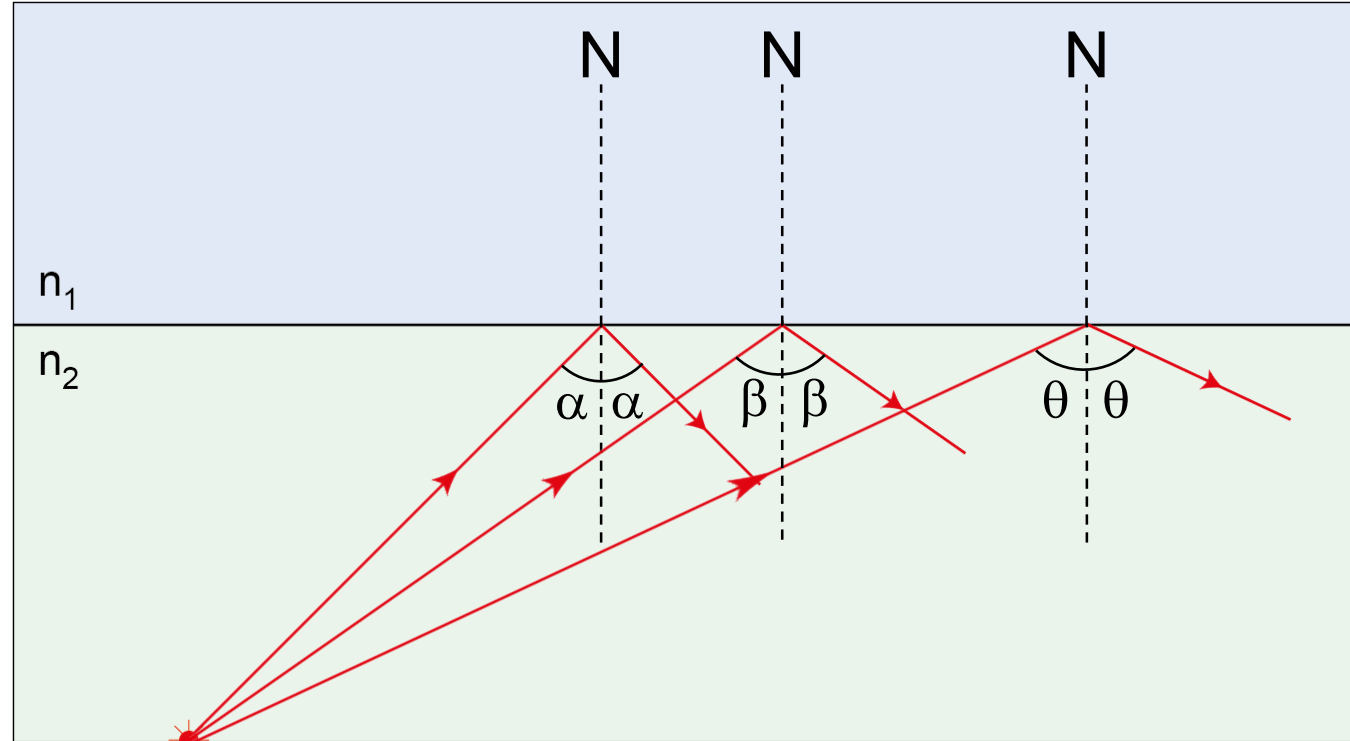

Işık
Kaynağı

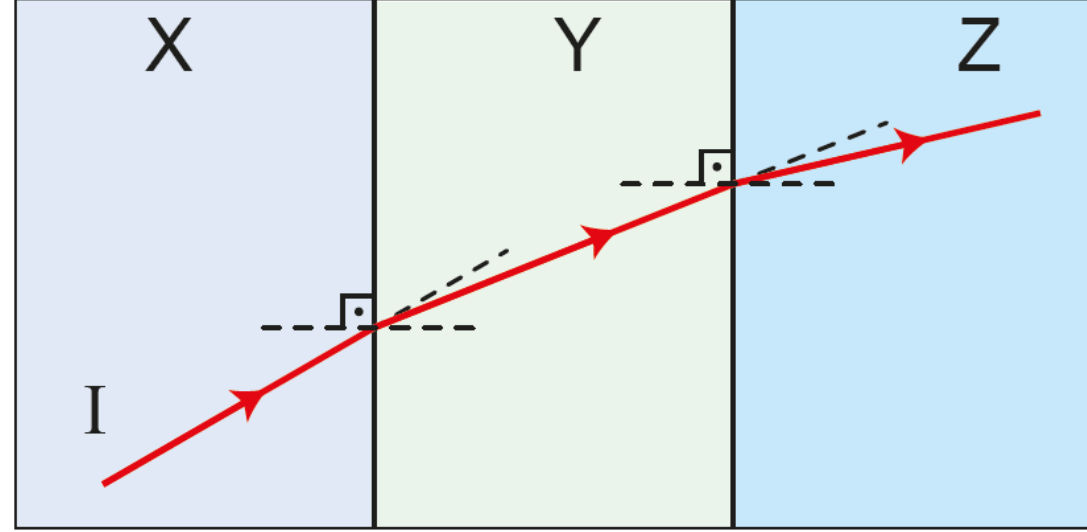

Işık
Kaynağı

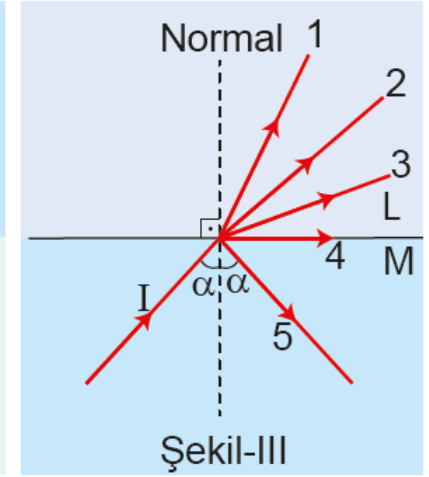
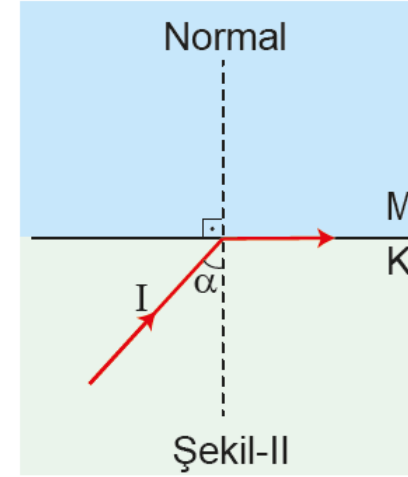
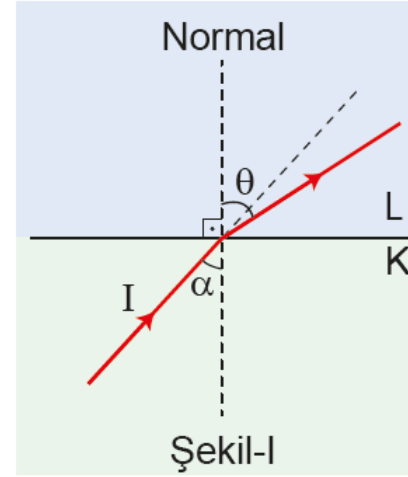
<i>Bazı Saydam Ortamlardan Havaya Geçişte Sınır Açıları</i>	
	Sınır Açısı
Sudan havaya geçişte	48,8°
Camdan havaya geçişte	41,2°
Elmastañ havaya geçişte	24°

X ortamından gönderilen bir I ışınının Y ve Z ortamlarına geçişi şekilde gibidir.

Ortamların kırılma indisleri n_X , n_Y ve n_Z olduğuna göre n_X , n_Y ve n_Z arasındaki büyüklük ilişkisi nedir?

K ortamından L ve M ortamlarına gönderilen I ışınlarının izlediği yollar Şekil-I ve II'deki gibidir.

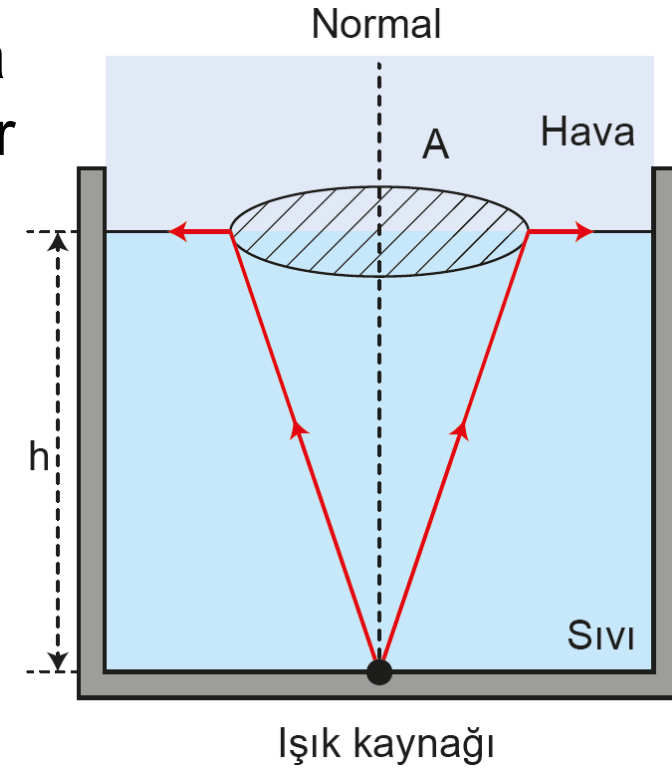
Buna göre M ortamından L ortamına Şekil-III'teki gibi gönderilen I ışını hangi yolu izler?

h yüksekliğinde sıvı bulunan kap tabanına bırakılan bir ışık kaynağından çıkan ışınlar şekildeki gibi sıvı yüzeyinde alanı A olan ışıklı bir bölge oluşturuyor.

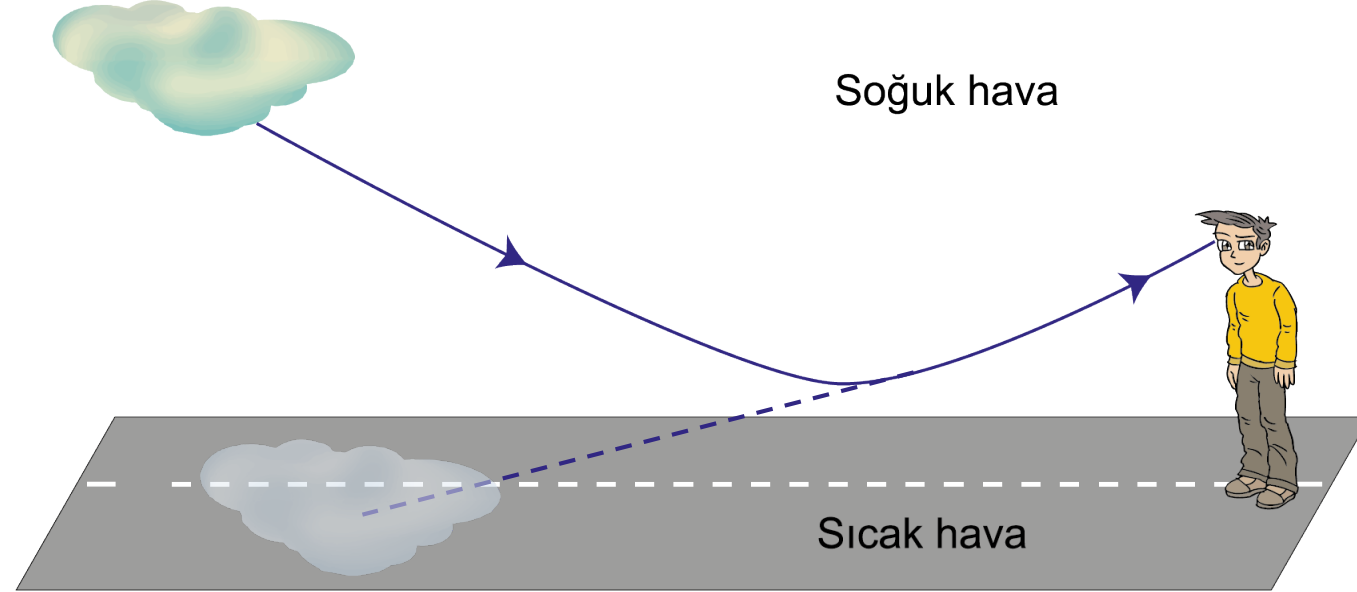
Buna göre

- I. Sıvının kırılma indisi artırılmalı.
- II. Sıvının kırılma indisi azaltılmalı.
- III. h yüksekliği artırılmalı.

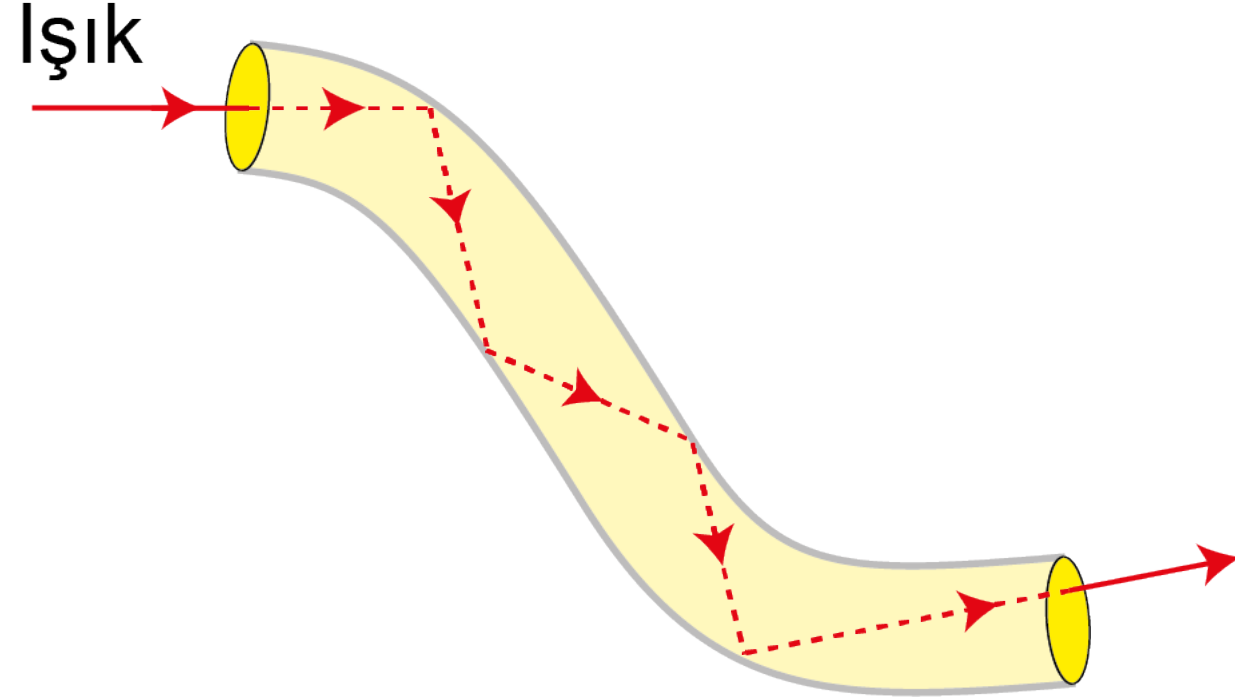
ifadelerinden hangileri yapılırsa ışıklı bölgenin alanı artar?

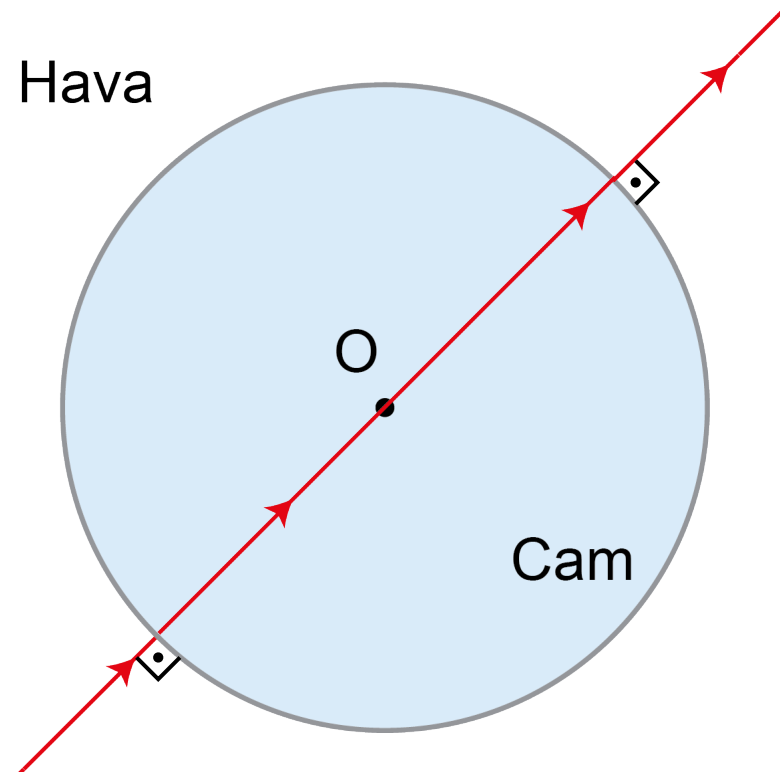
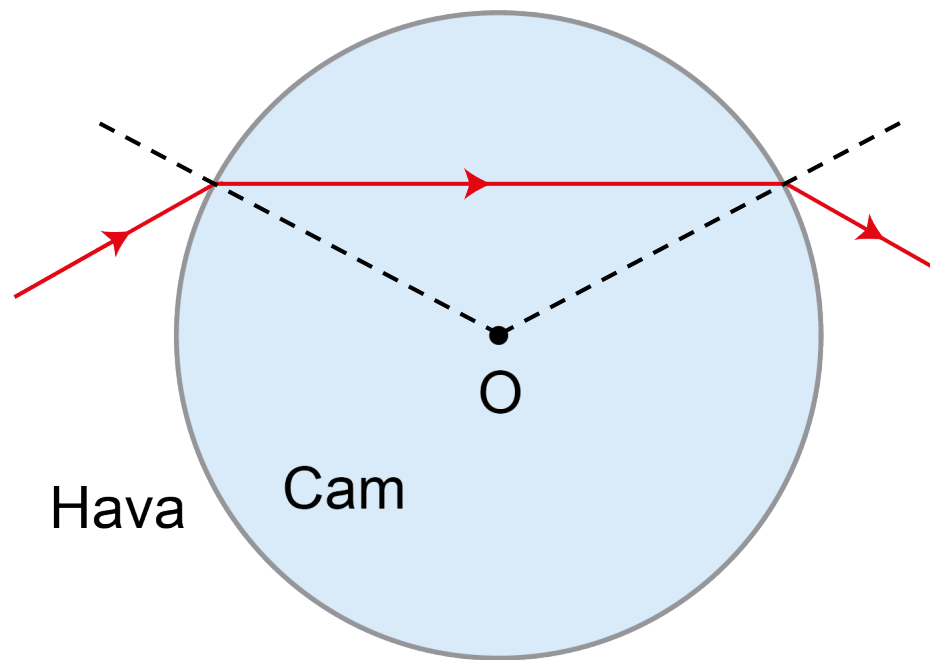

- ✓ Tam yansımanın etkisi ile oluşan olaylardan biri de **serap** olayıdır.
- ✓ Yazın güneşli bir günde asfalt bir yol üzerinde ileri bakıldığında görülen ama aslında orada olmayan su birikintisi görüntüsü serap olayıdır.

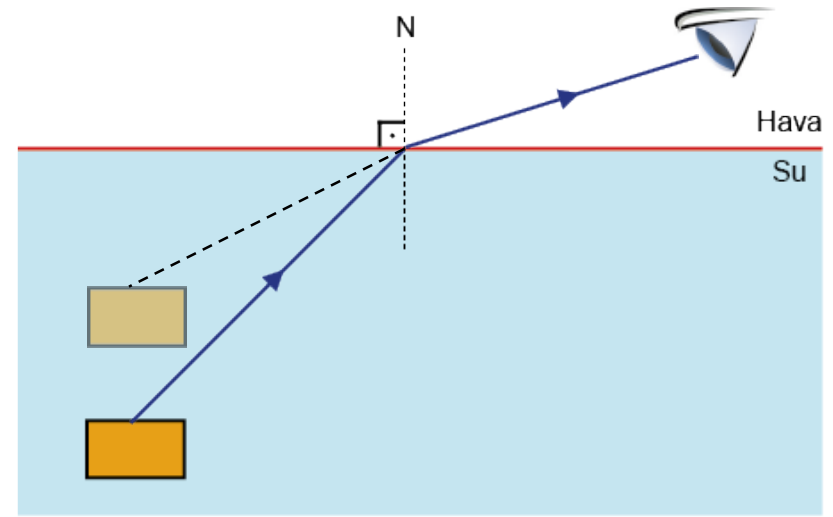
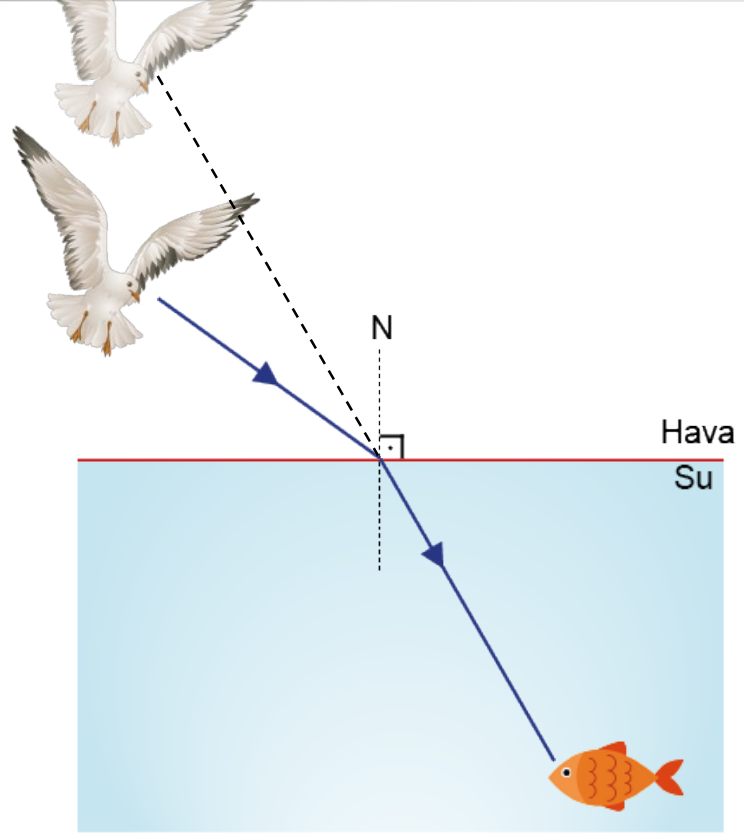

- ✓ Işığın tam yansıması, teknolojide de kullanılan bir özelliktir. Işığın bir yerden başka bir yere iletilmesi için fiber optik kablolar kullanılır.

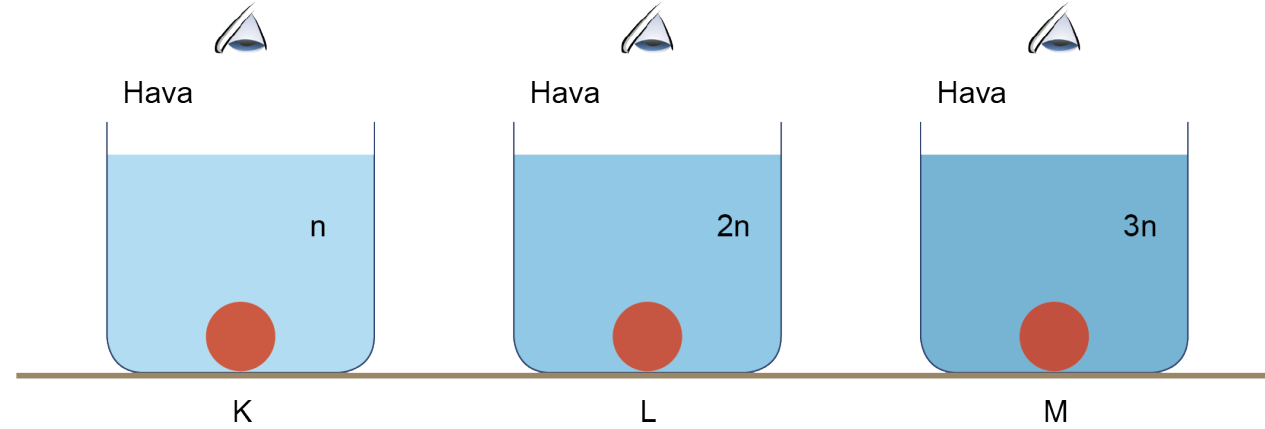

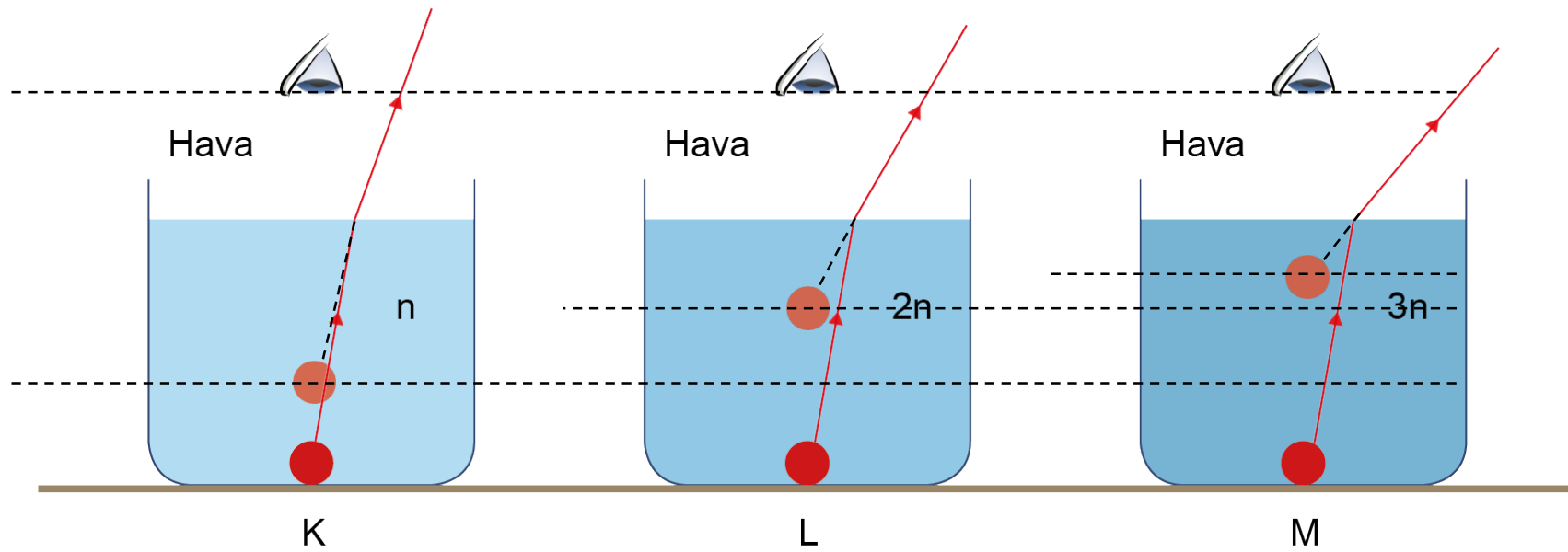
- ✓ Cisimlerin görülebilmesi için cisimden yansıyan ışınların göze gelmesi gerekir.
- ✓ Bu nedenle cisimler, ışığın göze geldiği doğrultuda görülür.
- ✓ Cisimlerden çıkan ışınlar kırılmaya uğramadan doğrudan göze gelirse cisimler olduğu yerde, kırılarak gelirse olduklarından farklı yerde görülür.

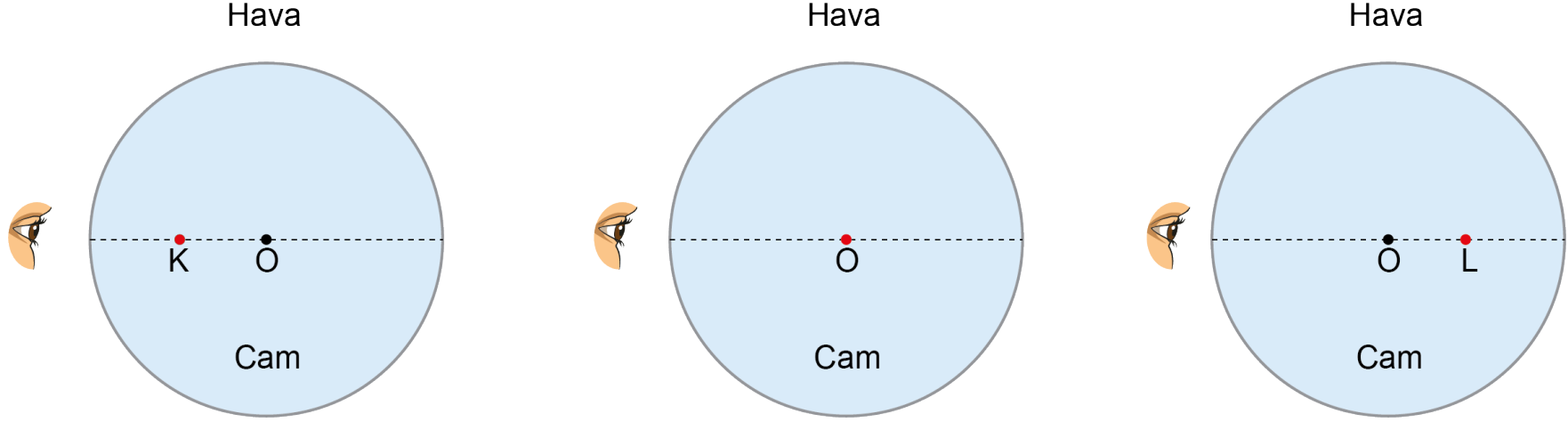
Bir gözlemci, içerisinde aynı yükseklikte farklı sıvılar bulunan K, L ve M kaplarına hava ortamından normale yakın doğrultuda bakmaktadır. Kaplardaki türdeş sıvıların kırılma indisleri sırası ile n , $2n$ ve $3n$; kapların tabanlarındaki özdeş cisimlerin görünür uzaklıkları h_1 , h_2 ve h_3 'tür.

Buna göre h_1 , h_2 ve h_3 arasındaki büyüklük ilişkisi nedir?

Bir gözlemci, cam küre içindeki K, O, L noktasal cisimlerine normale yakın doğrultuda bakmaktadır.

Buna göre gözlemci bu cisimleri nerede görür?

